

A céltáblák visszalőnek

Propagandaállam és karaktergyilkosság

VISSZHANG - LXV. évfolyam, 13. szám, 2021. április 1.

Magyarországon mindennapossá vált a kritikus értelmiségiek, újságírók, művészek, közszereplők elleni karaktergyilkosságok gyakorlata. Hosszú a támadások sora a Heller Ágnes és kollégái elleni filozófuspertől Kerekó Péter politológuson át Tóth Kriszta költőnőig. Régebbi ügyek például a színházi rendező Alföldi Róbert vagy a szociológus Melegh Attila elleni kampányok.

De nem csak elitértelmiségekről van szó. Sokan mások is a célkeresztbe kerültek Nagy Blanka gimnazistától jogászokon át tanárokig és orvosokig. Nemrégiben Kiss Csaba erdőkeresi háziorvost nevezte ki közellenséggé a kormány média a COVID-oltások ügyében. Midőn ezt írom, éppen Hrutka János korábbi válogatott labdarúgó és népszerű focikommentátor ellen harsog a kormányzati lejárató kampány.

A karaktergyilkosság sok tucat esetben ugyanazt a forgatókönyvet követi. A kormányzati kommunikációs agytröszt kipécéz egy eseményt, vagy kiragad egy mondatot, gondolatot, megfogalmazást a kritikus célszemély írásaiból vagy nyilvános megszólalásából. Elsőként a *Magyar Nemzet* mint a propagandabirodalom zászlóshajója – vagy a kormányzati médiaflotta más rombolója – közöl a kritikus személyeséget lejáratni, hitelteleníteni próbáló cikket. Kiemeli az ügyet vagy idézetet eredeti környezetéből, meghamisítja az eredeti szándékot. Hazugságokkal, csúsztatásokkal és célozgatással felturbózza a dolgot, bolhából elefántot csinál. A megtámadott értelmiségit vagy közembert erkölcsstelen, jellemtelen, a magyar nemzettel szembenálló személynek vagy egyenesen fenyegető, agresszív, veszélyes ellenségnek festi le. A támadás végül rejtetten vagy nyíltan hazaárulással, idegen érdekek szolgálatával, Soros-bérencséggel vádolja az áldozatot.

A kilövésre jelet adó rezsím médiabirodalma ezután összehangolt támadást indít a kritikus személy ellen. Kibontakozik a kampány. A lakájmédia más lapjai más hangszerelésben megismétlik a vádakot. Új cikkeket írnak, műsorokat csinálnak, fényképeket közölnek a célba vett személyről a 888-tól a *Pesti Srácok*on át a *Mandiner*ig. Ugyanezeket az anyagokat lefuttatják a kevésbé ismert, fake news-terjesztésére létrehozott fideszes honlapok is. Aztán a rezsímet kiszolgáló tévék beszélgetőműsorai következnek, a gyűlöletpropaganda újabb hullámával.

A kampány a társasmedia szintjén folytatódik. A kormánypártiak kipsztozzák a karaktergyilkossággal foglalkozó cikkeiket és műsoraikat a médiumok Facebook-csoportjaiban. Beszállnak a támadásba a kormánypárti közszereplők is a *Facebook*-oldalaikon (például Rákay Philip). És a lényeg: a posztok alatt rezsimpárti kommentelők ezrei szájkaratéznak, zsidóznak, fenyegetnek, gyűlölködnek, rázzák az öklüket.

Mindez időnként átcsap a karaktergyilkosság áldozatának online zaklatásába és személyes fenyegetésébe is. Az áldozat a közösségi médiában vagy személyes üzenetként a Messenger-fiókjába fenyegető üzeneteket, életveszélyes fenyegetéseket kap a felheccelt kormánypárti hívektől.

Gyűlöletszertartás és félelemkeltés. A karaktergyilkosság tudatos, összehangolt, stratégiai támadás a független vagy ellenzéki értelmiségiek, a rendszerrel kritikus szereplők ellen.

A karaktergyilkosságokkal a rezsím kettős célt követ. Egyrészt új és új céltáblák felmutatásával összetartja saját táborát. A közös gyűlölet közösséget teremt, és eltereli a figyelmet a kormányzás gyengeségeiről. Az ellenség fenyegetőre festett képe ellen mozgósítani lehet. Ősi recept: bűnbakképzés, boszorkányégetés, a Gonosz felmutatása. Gonosz ellenségre mutatok, s csatába vezetlek ellene. Az ördögnek ábrázolt

(diabolizált) Másikat meg kell kövezni, legalább jelképesen. A karaktergyilkosság ennyiben rituális kommunikáció, politikai gyűlöletszertartás. A hamis vád funkciója a rezsimpárti közösségi érzés erősítése. A kommentszekcióban közösségi őrjöngéssel, a hétköznapiakban a közös mumusra, a Tuggyukki ellenségre való utalással. Ennyiben a céltáblának nem sok köze van a szertartáshoz.

A támadások külső célja a kritikus értelmiségiek, újságírók, művészek és mások megfélemlítése. Senki nem szeret fenyegető médiakampány céltáblája lenni. Senki nem szeret gyűlölködő kommenteket olvasni, amelyek látszólag róla szólnak. (Csak látszólag, hiszen a gyűlöletkommentelőknek sokszor fogalmuk sincs, ki az illető valójában. Legtöbbször a karaktergyilkos kampányban hallanak róla életükben először.) És végül senki nem szeret életveszélyes fenyegetéseket kapni, még akkor sem, ha csak szájkaratéról van szó. Az állami állásban dolgozóknál ráadásul ott lehet a munkahely bekapcsolódásának lehetősége, az elbocsátás kimondatlan kockázata is.

Ugyanakkor tágabb üzenetet is hordoznak a nyilvános kampányok. Az egyes célszemélyek megfélemlítése mellett az általános félelemkeltés is a céljuk. „Jobb lesz, ha csendben maradsz, mert úgy járhatsz, mint ő.” Ezt kellene éreznünk.

A fenti, teljes leírás a nagy karaktergyilkosságokra, jól fejlett gyűlöletkampányokra vonatkozik. De a kisebb támadások is a fenti recept szerint zajlanak. Ezek akár már százas nagyságrendben is előfordulhattak 2010 óta.

A támadásokra változóan reagálnak a karaktergyilkosságok címzettjei. Van, aki megretten, és többé-kevésbé visszafogja magát egy ideig. Néhány embernél beindulnak az öncenzúra fokozatai. Valamennyire elválik egymástól a magánkommunikáció és a nyilvánosan bevállalt álláspont. Van, aki kicsit puhábban fogalmaz. Vagy nem ír, nyilatkozik, posztol egy darabig kritikus politikai kérdésekről. (Tipikus Kádár-kori dilemmák. Ideje újraolvasnunk Haraszi Miklós *A cenzúra esztétikája* című 1986-os könyvét az öncenzúráról.)

A másik csoport tagjait a karaktergyilkosságok csak megerősítik abban, hogy jó úton járnak. Ők megedzve kerülnek ki a gyűlöletszertartásból. Sőt, rá is tesznek egy lapáttal, még határozottabban kritizálják a rezsimet. Úgy látom, ez a csoport képviseli a többséget. A független médiánál dolgozó, megtámadott újságírók mindenképpen ebbe a csoportba tartoznak. Közülük senkiről nem tudok, aki visszavett volna kritikájából a támadások nyomán.

Mit tegyünk a karaktergyilkosságok ellen? A karaktergyilkosságok sorozata rendszerszintű, tömeges és tipikus jelenséggé vált az Orbán-rendszer 11 éve alatt. Sokasodásuk és agresszívebbé válásuk a diktatúra felé haladó hibrid rezsím válságát jelzi. Orbán csak egyre radikálisabb, egyre keményebb gyűlöletpropagandával tudja egybetartani fogyatkozó táborát.

Mi lehet tenni a karaktergyilkosságok ellen már most, a rezsím végét jelentő rendszerváltás előtt? Hogyan fogjanak össze és lőjenek vissza a céltáblák?

A karaktergyilkosságok áldozatait általában rágalmozásért, becsületsértésért szoktak bírósághoz fordulni. Sokszor aratnak jogi győzelmet. A propagandamédia tucatszám veszt el a pereket az ilyen ügyekben. Ezekben az esetekben a hazug állításokról rövid, tényszerű, pár mondatos helyreigazítás jelenik meg, de a kontextus nélkül. Ráadásul a perek sokszor elhúzódnak, és a helyreigazítás jóval (akár évekkel) később lát napvilágot. Mindez semmiképp nincs arányban a gyűlöletkampánnyal és az okozott kárral. Arról nincs információ, hogy a bíróságok pénzbüntetésre ítélték-e újságírókat, médiumokat a karaktergyilkosságokért. Kaptak-e sérelemdíjat a sértettek?

Arról sem tudok, hogy a személyes csatornákon érkezett életveszélyes fenyegetések ügyében tettek-e a megtámadottak feljelentést, és milyen eredménnyel. Érdemes volna a vonatkozó jogszabályokat, az eddigi eljárásokat, ítéleteket, a bírói gyakorlatot módszeresen feltérképezni. A tények ismerete minden továbblépés alapja lehet. Egy ilyen áttekintést jogi szakértők tudnának elvégezni.

Az egyéni jogorvoslat mellett a szolidaritás, a kollektív fellépés és önvédelem a másik út. Magyar és nemzetközi szakmai szervezetek, vezető tudósok, művészek, tanárok már sokszor keményen kiálltak a megtámadottak mellett – legutóbb az SZFE tanárai, diákjai, és Krekó Péter mellett. A MÚOSZ, nemzetközi újságíró-szervezetek és emberjogi szervezetek konkrét eseteleírásokat és állásfoglalásokat tehetnek közzé a hazai és a nemzetközi közvélemény számára. A hazai szakmai szervezeteknek, szakszervezeteknek is szót kellene emelniük a tagjaikat ért karaktergyilkosságok ellen. A demokratikus politikai pártoknak is fel kellene vetniük a kérdést, az Országgyűlésben, az Európai Parlamentben és más hazai és nemzetközi fórumokon is.

A barátok, a hazai és nemzetközi társak, kollégák, szakmai szervezetek szolidáris kiállása fontos pszichológiai támogatást is ad. Ez pedig kulcskérdés, hiszen a rezsim célja az általános félelemkeltés, a pszichológiai nyomásgyakorlás, az elbizonytalanítás. Nem vagy egyedül, melletted állunk – ez a céltáblák önvédelmi mozgalmának alapja.

A szélesebb közvélemény pedig sokszor egyszerűen kineveti a propagandagép hazugságait, a papagájkommandót. Karikatúrák, mémek, paródia, közös kikacagás – a humor hatékony eszköz.

Ugyanakkor komolyan is beszélnünk kell a kormányzati karaktergyilkosságok kérdéséről. Tényfeltáró cikkekben és műsorokban be kell mutatni azokat, akik megtapasztalták a támadásokat. Teret kell adni a céltábláknak a visszabeszélésre és a visszalövésre. Napirenden kell tartani a kérdést jogi összegzésben, társadalomtudományi feldolgozásokban (a karaktergyilkosságoknak nagy nemzetközi szakirodalmuk van) és a politikai közbeszédben egyaránt. Dokumentálni kell, fel kell dolgozni a karaktergyilkosságok történetét Magyarországon.

Meg kell mutatni, hova jutott a Magyarországot vezető kormány és médiája 2010 óta. Saját állampolgárai ellen szakmányban indít összehangolt támadásokat azért, mert nyilvánosan elmondják a demokratikus véleményüket. Élnek a lelkiismereti és szólásszabadságukkal.

Bajomi-Lázár Péter szerint *„a karaktergyilkosság egyaránt alapulhat pletykán és tényen. De akár légből kapott információkra támaszkodik, akár igaz információkat közöl torz keretben, alkalmas arra, hogy napok alatt lerombolja emberek több évtizedes munkával felépített reputációját.”* (*Karaktergyilkosságok, ÉS, 2021/9., márc. 5.*)

Ezt érdemes pontosítani. A magyar közvélemény politikailag megosztott. A propagandaállam gyűlöletharsogása csak a Fidesz-szimpatizánsok táborában talál nyitott fülekre. A demokratikus közvéleményben viszont minden támadással egyre nő a megtámadott karakterek hitele, hírneve és erkölcsi tőkéje.

Számunkra az összes eset csak sikertelen karaktergyilkossági kísérlet marad.